

LIJSTING bij de kostprijsberekening van fabrieksaardappelen en aardappelmeel in de Veenkoloniën voor de oogstjaren 1939, 1940 en 1941.

De methode.

Van een viertal bedrijven in de Veenkoloniën, waarvan door den Accountants-
dienst van het Departement van Landbouw en Visserij een kostprijsboekhouding
is bijgehouden, zijn de productiekosten en opbrengsten per ha van den oogst
1939 van fabrieksaardappelen als uitgangspunt genomen.

Deze bedrijven zijn geplaatst in het kader van een groote groep (228)
gelijkaartige bedrijven uit de Groninger en Drentsche Veenkoloniën. Van al deze
bedrijven zijn de totale bedrijfsbaten tegenover de totale bedrijfslasten
geplaatst en is zoodoende een kostenfactor berekend (aantal guldens kosten, welke
staan tegenover f.100.- baten). De bedrijven zijn naar kostenfactor gerangschikt
en in een frequentie-diagram onder-gebracht. Dit frequentie-diagram geeft dus
een algemeen beeld van de verhouding van de kosten ten opzichte van de baten,
van de individueele veenkoloniale bedrijven. De vier bedrijven, waarvan een kost-
prijsboekhouding van fabrieksaardappelen is bijgehouden bleken wat kostenfactor
betreft alle vier te liggen in de groep 74/76.

Uitgaande van den gedachtengang, dat de verhouding van de totale kosten
ten opzichte van dezelfde hoeveelheid baten van de eene groep bedrijven ten
opzichte van andere groepen bedrijven met verschillende kostenfactor, gemiddeld
gelijk zal zijn aan de gemiddelde kosten per 100 kg. aardappelen in elke groep,
is de gemiddelde kostprijs van de vier basisbedrijven geprojecteerd op andere
groepen bedrijven, welke meer representatief geacht kunnen worden om de grens
der productie aan te geven.

In dit geval hebben wij de prijzen berekend voor twee grensgroepen. Stelt
men den prijs van de aardappelen vast op grond van grensgroep 90/91, dan is
93% van de bedrijven rendabel. Rendabel wil in dit geval zeggen, dat alle kosten
worden goedge maakt en tevens een ondernemersloon wordt ontvangen. Voor de boeren
in de grensgroep is dat ondernemersloon gelijk aan de aangenomen norm voor de
groep boeren, waarvan nog juist gewenscht dat zij aan de productie deelnemen.
Met het oog op het karakter van de representatieve grensgroep is deze belooning
seer matig gehouden. Ten slotte bealst hier de waardeering omtrent den arbeid
van den boer. Om de gedachten te bepalen en tot een eindcijfer te komen moet
men een zekere som ondernemersloon incalculeren. In vorige berekeningen is
uitgegaan van f.40.- per ha. Nu is de ha maatstaf vrij grof. Aardappelen zijn
voor de rentabiliteit een belangrijker gewas dan b.v. de granen. Het zou dan ook
logisch zijn het ondernemersloon voor aardappelen per ha op f.50.- of f.60.- te
brengen. Bij een bedrijf van 25 ha gemeten land (dus kadastraal 1,12 x 25 = 28 ha)
wordt dan het totale inkomen van den grensboer:

8 ha. aardappelen	8 x 60 = f.480.-
17 ha. granen e.a. gewassen	17 x 40 = " 680.-
	<u> </u>
	ondernemersloon
	f.1160.-
voor handenarbeid 1940	" 800.-
	<u> </u>
	f.1960.-
	<u> </u>
voor 1941	800 x 1,15 + 1160 = f.2080.-

In onze berekeningen hebben wij drie gevallen onderscheiden al naar de hoogte
van het ondernemersloon f.40.-, f.50.- of f.60.- bedraagt.

L,
2 B

De kosten.

De kosten zijn genomen zooals deze door den Accountantsdienst uit de origineele bescheiden zijn geregistreerd en toegerekend.

Men uitzondering vormen de volgende posten.

Interest bedrijfskapitaal. Dit is op grond van berekeningen aangenomen op f.10.- per ha.

Drie van de vier bedrijven zijn eigenaarsbedrijven. Als pacht is in rekening gebracht de gemiddelde pacht, welke het Boekhoudbureau van den Veenkolonialen Boerenbond berekende in 1939 voor alle gebuurde landerijen van olijnten aangesloten bij het Boekhoudbureau, zijnde 759.53 ha. De gemiddelde pacht bedroeg per ha kadastraal f.82.-. Daar voor verlies aan wegen, water, enz. gemiddeld op genoemd boekhoudbureau ong. 12 % is geconstateerd, wordt dus de pacht per ha. behouden land f.91.84. Voor bedrijf No. 84 gold een hogere pacht, n.l. f.94.74.

Om de kosten in 1940 en 1941 te berekenen zijn wijzigingsfactoren berekend op grond van enquête ter plaatse.

Men enkele factor behoeft nog nadere toelichting: 1) te stikstof. De prijsstijging van 1939 op 1941 bedroeg 35 %. De hoeveelheid daalt evenwel in 1941 tot 70 % van de normale praktijkgift in de Oude Veenkoloniën. Daar de oogstdepressie als gevolg hiervan het eerste jaar op 10 % wordt begroot, is het duidelijk, dat de bodemreserve voor de overige 20 % wordt aangesproken. Men moet dus 90 % van de hoeveelheid stikstof in 1939 toegediend in rekening brengen. De wijzigingsfactor wordt dus $1.35 \times 0.9 = 1.21$. 2e fosforzuur. Ook van deze meststof kan niet de gebruikelijke hoeveelheid worden toegediend. In dit opzicht wordt rooibouw gepleegd en het is dus logisch de gebruikelijke hoeveelheid fosforzuur als kosten in rekening te brengen. 3e voor de extra tewerkstelling van arbeiders is gerekend op een bedrijf van 25 ha. gedurende een periode van 10 weken in den winter op één arbeider à f.16.60, dit is f.6.60 per ha.

De opbrengsten.

Uitgegaan is van de werkelijke opbrengsten op de vier genoemde bedrijven in 1939.

Daar de jaarlijkse oogstschommeling evenwel groot is en meestal bij de prijsbepaling wordt uitgegaan van de stelling, dat het oogstrisico voor den boer is, is de prijs tevens berekend voor een normalen oogst. Onder normale oogst wordt verstaan het rekenkundig gemiddelde van de opbrengsten in de jaren 1931 tot en met 1940. Op advies van den Rijkslandbouwconsulent Ir. Sneeuw te Veendam hebben we als basis hiervoor genomen de schattingen van de gemeentelijke commissie te Veendam. De cijfers van de Directie van den Landbouw geven vrijwel hetzelfde resultaat.

Gemiddelde opbrengst fabrieksaardappelen in hl van 61 kg per kadastrale maat in de gemeente Veendam:

1931	350 hl
1932	440 hl
1933	410 hl
1934	475 hl
1935	450 hl
1936	410 hl
1937	440 hl
1938	500 hl
1939	470 hl
1940	375 hl
gemiddeld 1931/40	432 hl.

1) Op grond van berekeningen van de Aardappelmeelcentrale werd voor de fabricagekosten aangenomen: in 1939 f. 3.- per 100 kg.

in 1940 " 3.75 " " "

in 1941 " 4.25 " " "

De normale oogst van de vier bedrijven, welke wij als uitgangspunt namen zal dus $432/470 \times$ oogst 1939 zijn geweest. Deze normale oogst is ook voor de andere jaren 1940 en 1941 aangehouden.

Voor het oogstjaar 1941 is evenwel ten gevolge van het stikstoftekort van 30 tot 50 % een opbrengstvermindering van 10 % van de normale opbrengst afgetrokken. †)

De werkelijke opbrengst in 1940 staat tot de werkelijke opbrengst in 1939 als $22.936 : 27.389 = 0,84$ (volgens de gegevens van de Nederlandsche Aardappelmeelcentrale) en volgens de gegevens van de gemeentelijke commissie in Veendam als $375 : 470 = 0,79$. Bij onze berekeningen zijn wij uitgegaan van de cijfers van de Nederlandsche Aardappelmeelcentrale.

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT

W.g. Herring.

's-Gravenhage,
29 Maart 1941.

†) Deze oogstdepressie werd aangenomen op grond van de rapporten: "De invloed van een verlaging der stikstofgift op de opbrengsten van aardappelen, suikerbieten, tarwe en rogge". en "Rapport over den invloed van een te lage stikstofbemesting op de opbrengst der gewassen" afkomstig van resp. het Centraal Instituut voor Landbouwkundig Onderzoek en het Rijkslandbouwproefstation en Bedenkundig Instituut te Groningen.

	Kosten voor oeger 1939				1940 (naits 1939)				1941 (naits 1939)					
	81	82	83	84	w.f.''	81	82	83	84	w.f.''	81	82	83	84
<u>Directe kosten</u>	90.80	91.27	69.55	71.74	1.1	99.22	100.40	76.51	78.91	1.22	110.04	111.35	84.85	87.52
<u>Alhuur</u>	41.18	50.--	64.86	43.05	1	41.18	50.--	64.86	43.05	1.21	49.83	60.50	78.48	52.09
<u>omem</u>	118.60	110.46	85.24	99.81	1.128	133.43	124.27	98.90	112.29	1.29	152.99	142.49	109.96	128.75
<u>eciale lasten</u>	6.59	7.25	1.51	5.26	1.06	6.99	7.69	1.60	5.58	1.144	7.55	8.30	1.73	6.02
<u>varkosten</u>	22.69	21.98	13.65	19.91	1.2	27.23	26.38	16.38	23.89	1.4	31.77	30.77	19.11	27.87
<u>rekerkosten</u>	--	--	2.30	--	1.2	--	--	2.76	--	1.2	--	--	2.76	--
<u>geulverzekering</u>	--	--	--	--	1.1	--	--	--	--	1.2	--	--	--	--
<u>fabriekverzekering</u>	--	--	--	--	1	--	--	--	--	1	--	--	--	--
<u>fabriekyng aardappelsaaf</u>	--	--	--	--	1	--	--	--	--	1	--	--	--	--
<u>raambuur</u>	--	--	--	--	1	--	--	--	--	1	--	--	--	--
<u>Indirecte kosten</u>	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
<u>rganische meet (incl. groenbeweiging)</u>	2.22	--	6.40	5.40	1	2.22	--	6.40	5.40	1.2	2.66	1.06	7.68	6.48
<u>alhouddende meststoffen</u>	32.96	24.20	21.82	26.68	1	32.96	24.20	21.82	26.68	1.12	36.92	27.10	24.44	29.86
<u>reformuurende meststoffen</u>	5.38	7.64	7.58	8.--	1.1	5.92	8.40	8.34	8.80	1.33	7.16	10.16	10.06	10.64
<u>ndere meststoffen</u>	4.03	0.64	2.36	1.02	1	4.03	--	2.36	1.02	1.1	4.43	--	2.60	1.12
<u>idertoud vertelgen</u>	1.21	3.--	2.74	2.95	1.2	1.45	3.60	3.29	3.54	1.3	1.57	3.90	3.56	3.64
<u> orf en wagen</u>	--	--	--	--	1.1	--	--	--	--	1.2	--	--	--	--
<u> gelooven</u>	--	--	--	--	1.1	--	--	--	--	1.3	--	--	--	--
<u> fabriekyng vertelgen en materieel</u>	--	--	--	--	1.1	--	--	--	--	1.3	--	--	--	--
<u> ledigeredschap</u>	--	--	--	--	1.1	--	--	--	--	1.3	--	--	--	--
<u> lgemene onkosten</u>	3.52	2.03	2.37	2.56	1.08	3.52	2.19	2.56	2.76	1.1	3.87	2.23	2.61	2.82
<u> onem</u>	30.61	21.44	13.69	17.68	1.128	34.44	24.12	15.30	19.89	1.29	39.49	27.66	17.65	22.81
<u> eciale lasten</u>	1.72	1.41	--	--	1.06	1.82	1.49	--	--	1.142	1.97	1.61	--	1.06
<u> markkosten</u>	29.70	17.83	7.85	16.90	1.2	24.84	21.40	9.42	20.28	1.4	28.98	24.96	10.99	23.66
<u> rekkekosten</u>	--	--	7.36	--	1.2	--	--	8.83	--	2	--	--	14.72	--
<u> nterest</u>	10.--	10.--	10.--	10.--	1	10.--	10.--	10.--	10.--	1	10.--	10.--	10.--	10.--
<u> ltra arbeidsloum</u>	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
<u> nebelasting</u>	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
<u>stael</u>	396.40	373.75	323.66	336.19		434.76	409.74	351.28	376.92		502.32	474.58	413.98	487.17
<u>oete (kudestmaal 2.82.-- per km.)</u>	91.84	91.84	91.84	91.84		91.84	91.84	91.84	91.84		91.84	91.84	91.84	91.84
<u>stael gememaal</u>	488.24	465.59	415.50	428.03		526.60	301.58	443.12	459.76		594.16	566.42	505.82	519.01

Wielrijngfactor

zie toelichting.

	A				B				C			
	81	82	83	84	81	82	83	84	81	82	83	84
Totale kosten in 1932	488.24	465.59	415.50	428.03	478.24	465.59	415.50	428.03	488.24	465.59	415.50	428.03
Ondermeerzaam	40.-	40.-	40.-	40.-	50.-	50.-	50.-	50.-	60.-	60.-	60.-	60.-
	528.24	505.59	455.50	468.03	528.24	515.59	465.50	478.03	548.24	525.59	475.50	488.03
I Werkelijke opbrengst in 1932 (in kg.)	38100	36050	35740	33690	38100	36050	35740	33690	38100	36050	35740	33690
II Normale opbrengst op basis $\frac{1931}{10} = 1.40$												
432 x oogst 1932	35052	33166	32881	30995	35052	33166	32881	30995	35052	33166	32881	30995
470	1.39	1.40	1.28	1.39	1.41	1.43	1.31	1.42	1.43	1.46	1.33	1.45
Kostprijs per 100 kg. werkelijke oogst	1.37	1.37	1.39	1.51	1.39	1.43	1.42	1.54	1.41	1.46	1.33	1.45
Kostprijs per 100 kg. normale oogst	1.50	1.52	1.39	1.51	1.53	1.55	1.42	1.54	1.56	1.58	1.45	1.58
gemiddeld	1.48				1.51				1.54			

Berekening kostprijs van de representatieve grensgroepen op basis van het gemiddelde van de bovenstaande vier individuele kostprijzen.

	Prijs per 100 kg. aardappelen		Prijs per 100 kg. meel	
	Voor grensgroep $\frac{89}{91}$	Voor grensgroep $\frac{99}{97}$	Zonneloos 5.0833 x prijs p. 100 aardappelen + 6.3.- fabriekskosten.	/ kg.
I Werkelijke opbrengst	A	$\frac{90}{75} \times 1.37 = 1.64$	$8.34 + 3.- = 11.34$	
	B	$\times 1.39 = 1.67$	$8.49 + 3.- = 11.49$	
	C	$\times 1.41 = 1.69$	$8.59 + 3.- = 11.59$	
II Normale opbrengst	A	$\frac{90}{75} \times 1.48 = 1.78$	$9.05 + 3.- = 12.05$	
	B	$\times 1.51 = 1.81$	$9.20 + 3.- = 12.20$	
	C	$\times 1.54 = 1.85$	$9.40 + 3.- = 12.40$	

KOSTPRIJSBEREKENING VOOR FABRIKANTENPRIJEN IV DE VERHOORLOOFING.

(Kosten per 100 kg. aardappelen op vier bedrijven, in het jaar 1941).

535/4 Bijlage IV.

	A				B				C			
	81	82	83	84	81	82	83	84	81	82	83	84
Totale kosten in 1941	594.16	566.42	505.82	519.01	594.16	566.42	505.82	519.01	594.16	566.42	505.82	519.01
Ondermeereloven	40.-	40.-	40.-	40.-	5.-	50.-	50.-	50.-	60.-	60.-	60.-	60.-
	634.16	606.42	545.82	559.01	649.16	616.42	555.82	569.01	654.16	626.42	565.82	579.01
Normale opbrengst op basis 1931 - '40												
$\left\{ \begin{array}{l} 43\% \text{ x oogst } 1939 - 10\% \\ \frac{470}{470} \text{ x oogst (verschillen)} \end{array} \right.$	31547	29850	29593	27896	31547	29850	29593	27896	31547	29850	29593	27896
Kostprijs per 100 kg. normale oogst	2.01	2.03	1.84	2.-	2.04	2.07	1.88	2.04	2.07	2.10	1.91	2.07
gemiddeld	1.97				2.01				2.04			

Berekening kostprijs van de representatieve groepen op basis van het gemiddelde van de kostprijs van vier landbouwelijke bedrijven.

Normale opbrengst	Prijs per 100 kg. aardappelen		Prijs per 100 kg. meel	
	A	B	Formule 5.0833 x prijs per 100 kg. aardappelen + 7.4.25 fabr. kosten	
			Voor groep 89/91	
			Voor groep 91	
	A	B	12.- + 4.25 = 16.25	
	B	C	12.25 + 4.25 = 16.50	
	C		12.45 + 4.25 = 16.70	